

Durmuş Hocaoğlu

Bir Amerika Muhabbeti

Ayyıldız., 01 Şubat 2000, Salı., s.09

Durmuş Hocaoğlu, Ayyıldız Sıra No: 106; 2000-023; Şubat-01

Sayın Nuh Gönültaş, 20 Ocak tarihli Zaman gazetesinde, “**Türkiye sâdece Türklerin, Amerika ise herkesin**” şeklinde oldukça câlib-i dikkat bir başlık altında kaleme almış olduğu kışkırtıcı nitelikteki köşe yazısında, her iki ülkeyi kısaca mukayese ederek, birtakım ilginç sonuçlara ulaşmaktadır. Burada üzerinde özetle durmak istediğim husus, yazının bütününe hâkim olan, gereğinden fazla abartılı ve ideal bir Amerika portesi çizilerek Türkiye’ye yönelik ve haddini aşan bir eleştiriye teşebbüs etmenin yanlışlığıdır.

Yazının bütünündeki bu abartılı idealleştirme, “devlet” ve “halk” arasındaki ilişkiler üzerine odaklandırılmakta ve Türkiye’nin adetâ ..

Sayın Gönültaş, haklı olarak geniş inanç bir özgürlüğünün hâkim olduğunu belirtmekte; ve fakat bu defa abartıya kaçarak, neredeyse, Amerika’nın adetâ bir sınırsız özgürlükler ülkesi olduğunu îmâ etmekte ve “Amerikan halkının silahlanma özgürlüğü”nün mevcut olduğunu da garip bir örnek olarak vermekte ve ayrıca, Amerikan Anayasası’nda “**Amerikan Devleti**”nden ziyâde “**Amerikan Halkı**”ndan söz edildiğini söylemekte ve netîceten “**Türkiye sâdece Türklerin, Amerika ise herkesin**” sonucuna ulaşmaktadır.

Evet: Amerikan Anayasası çok mühimdir; meselâ, bu anayasada hemen dikkat çeken ilk husus, bir “toplumsal mukavele” ile karşı-karşıya bulunduğumuzdur. Sezar’ın hakkı Sezar’a: Amerikan Anayasası, bir sivil anayasadır; bir toplumsal mukavelenin ürünüdür. Kezâ, Amerika Birleşik Devletleri (daha sahih ifâdesiyle, Birleşik Amerika Devletleri) de aynı şekilde, bir toplumsal mukavelenin ürünüdür. Bu husus bu anlamda olmak üzere, bizim tarihimize yabancıdır. Fakat Amerika için de başkası mümkün değildir; bu tarz, Birleşik Amerika Devletleri için birkaç tercih arasından seçilmiş en iyisi değildir, zarûrî tek tercihtir.

Ancak; herşey bu kadar kusursuz değildir; dikkat çek(il)mesi gereken başka birçok husus daha vardır. Fakat burada bir prensip olarak şunu belirtmeyi gerekli görmekteyim: Türdeş olmayan şeyler mukayese edilemezler. Birleşik Amerika Devletleri ve Türkiye, bire-bir mukayese edilecek kadar aynı türden şeyler değildir.

Meselâ, şu iki kavram, bâzı şifreleri çözebilecek anahtar-kelime niteliğindedirler: “**Birleşik Devletler halkı**” ve “**birlik.**”

İmdi:

1: Bu mukavele — yâni Birleşik Amerika Devletleri Anayasası metni — içerisinde bir “**Amerika Devleti**” terimi zâten yoktur. Sayın Gönültaş’ın Türkiye’nin zaafı, Amerika’nın ise üstünlüğü sandığı şey, burada gizlidir. Zira, kelimenin tam ve hakikî mânâsıyla, bizim literatürümüzde kullanmakta olduğumuz mânâ ve muhtevâda bir “**Amerika Devleti**” yoktur; hiçbir zaman da olmamıştır; henüz inşâ aşamasındadır ve âkıbeti de meçhuldür. Çünkü, ortada bir “**bütün devlet**” yoktur; bir **devletler federasyonu** vardır; bu federasyon bir “**birlik**”tir. Bizim “**devlet**” kavramı altında cem’ eylemeye çalıştığımız mânâlar bütünlüğü o devirde külliyyen, bugün ise hâlâ çok büyük ölçekte Amerikan zihniyeti için yabancıdır.

2: İyice anlaşılması şarttır: “**Amerika Devleti**” diye monoblok, masif bir bütünlük yoktur; Kuzey Amerika kıt’asında müesses birtakım “**Devletler**” (States) — başlangıçta 13 adet — ve bunların gönüllü ve irâdî birlikteliğinden doğan “**Birleşik Amerika Devletleri**” (United States of America) adlı bir “birlik” (union) vardır. Yâni, bu birlik, muhtelif state’lerin birleşmesinden, bir mukavele (kontrat) üzerinde anlaşmasından doğmuştur. Bu siyâsî örgüt içerisinde yer alan ve “birlik”i oluşturan “state”ler de, bizim literatürümüzdeki “devlet” kavramıyla elbette ki tam olarak örtüşmez, örtüşemez; biz bugün dahi onlara “eyâlet” demektediriz. Bizim literatürümüzdeki “devlet”in muâdili, işbu “birlik”i teşkil eden “state”ler değil, belki ancak “Birlik”in kendisidir ve bu “state”lerin “birliği”nin tam olarak bizim bildiğimiz mânâda bir “devlet” olabilmesi için de, Tarih’in demir örsünde, demir çekiç altında asırlarca dövüle-dövüle tavlınması, çelikleşmesi şarttır. Topraklarının önemli bir kısmı “para ile satın alınarak” kurulan bir devlet, bize benzemez; yağma yok beyler!

3: **Amerikan Milleti** olarak nitelendirilebilecek bir sosyal ve sosyolojik bütünlük de o devirde henüz hiç yoktur; ortada sâdece muhtelif “devletler” ve bu devletlerin vatandaşı olan ve bir ortak irâde etrafında bir araya gelerek “daha mükemmel bir birlik” tesis etmek isteyen bir “halklar bütünü” vardır. Onlar, hele o tarihte, bir bütüncül devletin halkı değillerdir; bir devletler federasyonun halk(lar)ıdır. Sayın Gönültaş’ın sehven “**Biz, Amerikan halkı..**” diye çevirdiği ibâre, herşeyden önce Amerikalılar’ı haketmedikleri şekilde onurlandırmaktadır; böyle şeylere lüzum yok. Kaldı ki metindeki ibâre de, “American people”, yâni “Amerikan halkı” değil, “the people of the United States”, yâni, “Birleşik Devletler halkı”dır. Bir yanlış tercüme çok şeyi mahvedebilir.

4: Ayrıca, dikkat edilmelidir ki, o tarihte henüz bugünkü terminolojideki anlamına uygun bir “millet” kavramı gelişmiş değildir. People (Halk) ve Nation (Millet) ve hattâ Laos (“laik”in kökeni olan ve Türkçe’de tam bir karşılığı bulunmayan bu kelime, belki “sıradan halk”, ya da “reâyâ” şeklinde çevrilebilir) aşağı-yukarı eş-anlamlı olarak kullanılmaktadırlar. Henüz modern anlamda “millet” ve “milliyetçilik” de yoktur. **Millet** kelimesi bugünkü terimsel anlamına daha sonraları ulaşacaktır; ama hâlâ teknik mânâda bir “**Amerikan Milleti**”nden söz etmek için bugün bile çok erkendir.

5: Ve gelelim şu suâl: Amerikan Devleti herkes için midir?

.... yarın bu “zâlim Türkler” meselesini görüşmek üzere, Allah’a emânet olunuz.

